

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 107/2011-63

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 22. októbra 2014 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Sergeja Kohuta, Milana Lalíka, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika o návrhu Krajského súdu v Košiciach na začatie konania o súlade ustanovenia § 23 ods. 2 a § 13 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 665/2005 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, s § 43 ods. 1 a § 102 ods. 1 v spojení s § 87 ods. 5 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ako aj s čl. 18 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 9 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd takto

r o z h o d o l :

1. Konanie o návrhu Krajského súdu v Košiciach na vyslovenie nesúladu § 13 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 665/2005 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, s § 43 ods. 1 a § 102 ods. 1 v spojení s § 87 ods. 5 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii

a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ako aj s čl. 18 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 9 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd **z a s t a v u j e .**

2. Vo zvyšnej časti návrhu Krajského súdu v Košiciach **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. PL. ÚS 107/2011-7 z 2. novembra 2011 prijal na ďalšie konanie návrh Krajského súdu v Košiciach, zastúpeného predsedom senátu „3 CoKR“ (ďalej len „navrhovateľ“), na začatie konania o súlade ustanovenia § 23 ods. 2 a § 13 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 665/2005 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „vyhláška“), s § 43 ods. 1 a § 102 ods. 1 v spojení s § 87 ods. 5 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o konkurze a reštrukturalizácii“), ako aj s čl. 18 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 9 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“).

Navrhovateľ požaduje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil nesúlad napadnutých ustanovení vyhlášky s označenými ustanoveniami zákona o konkurze a reštrukturalizácii, ako aj s označenými článkami ústavy a listiny.

V odôvodnení svojho návrhu navrhovateľ okrem iného uvádza:

«V predmetnej právnej veci týkajúcej sa konkurzu na majetok spoločnosti GASTROSERVIS Košice, s.r.o., so sídlom Európska trieda 11, Košice..., Okresný súd Košice I ako príslušný konkurzný súd nepriznal správcovi konkurznej podstaty... odmenu z dôvodu, že konkurz bol zrušený pre nedostatok majetku úpadcu...»

„Vzhľadom nato, že k zrušeniu konkurzu pre nedostatok majetku došlo až po konaní prvej schôdze veriteľov a po uhradení paušálnej odmeny správcovi a vzhľadom na skutočnosť, že konkurz bol zrušený pre nedostatok majetku, rozhodol súd o nepriznaní odmeny ustanovenému správcovi. Súd pri svojich úvahách vychádzal z § 134 ods. 2 Vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 665/2005 Z. z., v zmysle ktorého patrí správcovi odmena zo speňažovania iba za predpokladu, že výťažok zo speňaženia dosiahol vyššiu hodnotu, než akú predstavujú priradené pohľadávky proti podstate.“

Krajský súd v Košiciach v rámci konania o odvolaní zistil rozpor medzi príslušnými právnymi predpismi upravujúcimi odmeňovanie správcu konkurznej podstaty v prípade, ak bol konkurz na majetok úpadcu zrušený pre nedostatok majetku.

Podľa § 102 ods. 1 Zákona o konkurze a reštrukturalizácii, „súd rozhodne aj bez návrhu o zrušení konkurzu pre nedostatok majetku, ak zistí, že majetok úpadcu nepostačuje ani na úhradu pohľadávok proti podstate; v uznesení súd rozhodne aj o odmene a výdavkoch správcu, ktoré sa platia z majetku dlžníka, preddavku na úhradu odmeny a výdavkov predbežného správcu alebo preddavku na úhradu nákladov konkurzu“.

Citované ustanovenie zakotvuje hmotnoprávnu podmienku zrušenia konkurzu pre nedostatok majetku súdom – touto podmienkou je, že majetok úpadcu nepostačuje na úhradu pohľadávok proti podstate a zároveň aj v tomto prípade výslovne priznáva správcovi právo na odmenu.

Uvedená úprava nadväzuje na § 43 ods. 1 druhú vetu Zákona o konkurze a reštrukturalizácii, podľa ktorého za „výkon funkcie po konaní prvej schôdze veriteľov má správca nárok na odmenu určenú ako percento zo speňaženia majetku podliehajúceho konkurzu určeného na uspokojenie veriteľov prihlásených pohľadávok“.

Zákon o konkurze a reštrukturalizácii a zároveň aj vyhláška č. 665/2005 Z. z. v ustanovení § 23 ods. 2, podľa ktorého „ak bol konkurz zrušený pre nedostatok majetku (§ 102 ods. 1 zákona) po konaní prvej schôdze veriteľov, správcovi patrí paušálna odmena podľa § 12 a odmena z výťažku podľa § 13 až 22; iná odmena správcovi nepatrí“, priznávajú správcovi konkurznej podstaty právo na odmenu aj v prípade zrušenia konkurzu pre nedostatok majetku. Aplikáciou § 13 ods. 2, na ktorý predmetné ustanovenie § 23 ods. 2 vyhlášky 665/2005 Z. z. odkazuje, však nemožno nikdy dospieť k inému záveru, než k tomu, že správca má nárok na odmenu z výťažku vo výške 0 eur, a to z nasledujúceho dôvodu:

Podľa § 13 ods. 2 vyhlášky č. 665/2005 Z. z. „výťažkom na účely určenia odmeny z výťažku sa rozumie suma peňažných prostriedkov v eurách priradená k dotknutej súpisovej zložke majetku ako výťažok zo speňaženia majetku podliehajúceho konkurzu podľa zásad ustanovených zákonom znížená o sumu priradených pohľadávok proti podstate“.

V prípade zrušenia konkurzu pre nedostatok majetku suma priradených pohľadávok proti podstate bude vždy vyššia, než je výťažok zo speňaženia, pretože podľa § 87 ods. 5 Zákona o konkurze a reštrukturalizácii „po vzniku pohľadávky proti podstate správca priradí pohľadávku proti podstate k tej súpisovej zložke majetku, v súvislosti s ktorou pohľadávka proti podstate vznikla. Ak pohľadávka proti podstate vznikla v súvislosti s viacerými súpisovými zložkami majetku, správca pomerne rozpočíta pohľadávku proti podstate medzi dotknuté súpisové zložky majetku... Ak nie je možné určiť, v súvislosti s ktorou súpisovou zložkou majetku pohľadávka proti podstate vznikla, správca rozpočíta pohľadávku proti podstate medzi všetky súpisové zložky majetku“. Z citovaného ustanovenia vyplýva, že správca je povinný každú pohľadávku proti podstate priradovať k súpisovým zložkám majetku“.

Situácia, kedy by správcovi vznikol nárok na odmenu z výťažku pri zrušení konkurzu pre nedostatok majetku, nemôže podľa § 13 ods. 2, na ktoré odkazuje § 23 ods. 2 vyhlášky č. 665/2005 Z. z., nikdy nastať, pretože:

- Pohľadávky proti podstate prevyšujú výťažok zo speňaženia*
- Každá pohľadávka proti podstate musí byť priradená k určitej spisovej zložke majetku. To znamená, že napriek akokoľvek zrealizovanému speňaženiu konkurznej podstaty bude výťažok zo speňaženia po odpočítaní priradených pohľadávok proti podstate vždy v mínuse.*

Uvedené ustanovenia vyhlášky z toho dôvodu podľa názoru Krajského súdu v Košiciach odporujú príslušným ustanoveniam Zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii, ktoré správcovi právo na odmenu aj v tomto prípade priznávajú.

Zároveň súd poukazuje aj na širšie zákonné a ústavnoprávne súvislosti nastolenej problematiky odmeňovania správcov v konkurze, ktorá bola v podobnom prípade aj predmetom konania Ústavného súdu českej republiky o súlade právnych predpisov (nález PL. ÚS 36/01 z 25. 06. 2002, publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 403/2002 Sb.):

1. O vyhlásení konkurzu na majetok dlžníka a ustanovení správce konkurznej podstaty rozhoduje súd, pričom podmienkou vyhlásenia konkurzu je práve existencia majetku postačujúceho na úhradu nákladov konkurzu (§ 20 ods. 1 per analogiam), ktorými sú vlastne pohľadávky proti podstate.

2. Zákon č. 7/2005 Z. z. a vyhláška 665/2005 Z. z. určujú priebeh konkurzu tak, že či už predbežný správca pri podaní správy o stave majetku dlžníka alebo správca konkurznej podstaty pri zverejnení súpisu konkurznej podstaty, určujú hodnotu majetku bez toho, aby v tej dobe poznali situáciu speňažovateľnosti úpadcovho majetku. Predpoklad tejto speňažiteľnosti v čase rozhodovania o vyhlásení konkurzu môže byť diametrálne odlišný od reality v čase speňažovania. Správca sa dostane často do situácie, že aj po vykonaní množstva práce a vynaložení značných nákladov, je výťažok zo speňaženia veľmi malý, pričom vzhľadom na citované ustanovenie § 13 ods. 2 vyhlášky č. 665/2005 Z. z. nebude mať bez vlastného zavinenia nikdy nárok na vyplatenie odmeny za vykonanú prácu.

3. Ak už konkurz za takýchto okolností (napriek nedostatku majetku dlžníka, ktorý sa ukáže až dostatočne, ako tomu bolo v tomto prípade) súdom vyhlásený bol, správca je nútený súdom vykonávať činnosť po uskutočnení prvej schôdze veriteľov bez nároku na odmenu. Odborné a nákladné činnosti ako speňažovanie majetku, organizovanie dražieb, prípadné prevádzkovanie podniku po vyhlásení konkurzu, uspokojovanie pohľadávok proti podstate, ich priradovanie k súpisovým zložkám majetku, vedenie pracovno-právnej agendy, účtovnej evidencie, zabezpečovanie archivácie, atď., vykonáva správca pre veriteľov a pre štát úplne zadarmo, pretože v prípade zrušenia konkurzu aj tak nedostane žiadnu odmenu.

4. Okrem vyššie uvedeného, súd poukazuje aj na praktický aspekt, že správcovi od určitého momentu môže byť z hľadiska odmeny jedno, za akú sumu speňaží majetok úpadcu, najmä ak mu budú doručované prihlášky proti podstate, ktoré budú zjavne prevyšovať hodnotu majetku uvedenú v súpise konkurznej podstaty (ak mal úpadca zamestnancov, je táto situácia pravidlom). Ustanovenie § 23 ods. 2 v spojení s § 13 ods. 2 vyhlášky č. 665/2005 Z. z., pri ktorej výška výťažku speňaženia prestane byť motivačným faktorom pre správcu konkurznej podstaty, smeruje proti samotnej podstate konkurzného konania a vytvára značnú nerovnosť v právnom postavení medzi správcami konkurznej podstaty rôznych úpadcov.

5. Český ústavný soud v náleze PL. ÚS 36/01 z 25. 6. 2002, ktorý bol publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 403/2002 Sb., uviedol, že činnosť správcu konkurznej podstaty spadá pod ochranu pred nútenými prácami podľa článku 9 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (resp. z výnimiek ustanovených v ods. 2, ktoré by umožňovali štátu uložiť správcovi povinnosť, aby určitú činnosť (celé konkurzné konanie, s ktorým má nepochybne vysoké náklady) vykonával pre štát zadarmo.

6. Podľa názoru súdu je povinnosťou zákonodarcu, ak už poveril správcu vykonávaním určitej verejnej funkcie, zabezpečiť mu právo na odmenu za výkon tejto činnosti, pokiaľ bola vykonaná v súlade s príslušnými právnymi predpismi. Činnosť správcu konkurznej podstaty v súlade so zákonom, na základe ktorej mu nevznikne žiadny nárok na odmenu, má charakter nútenej práce, čo je v právnom štáte neakceptovateľné.

7. Nad rámec tohto návrhu súd poukazuje na skutočnosť, že obdobná situácia, keby štát poverí osobu zapísanú v Zozname správcov výkonom určitej činnosti bez toho, aby mu garantoval právo na riadnu odmenu za vykonanú prácu, nastáva aj pri ustanovení likvidátora obchodnej spoločnosti súdom podľa § 71 Obchodného zákonníka. Podľa § 75 ods. 6 sa odmena a výdavky likvidátora uhrádzajú z majetku spoločnosti, pričom ak spoločnosť majetok nemá, likvidátor nemá žiadnu možnosť získať odmenu, napriek riadne vykonanej činnosti, na základe rozhodnutia súdu.

Krajský súd z týchto dôvodov právoplatne prerušil konanie podľa § 109 ods. 1 písm. b/ O. s. p. a podáva tento návrh na začatie konania.

Krajský súd navrhuje, aby ústavný súd v pléne po predbežnom prerokovaní tento návrh na začatie konania prijal a po vykonanom ústnom verejnom pojednávaní vyniesol tento nález

Ustanovenie § 23 ods. 2 a § 13 ods. 2 vyhl. č. 665/2005 Z. z. je v rozpore s § 43 ods. 1 a § 102 ods. 1 v spojení s § 87 ods. 5 zák. č. 7/2005 Z. z. ako aj čl. 18 ods. 1 Ústavy SR a čl. 9 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd.»

II.

Po prijatí návrhu na ďalšie konanie vyzval ústavný súd Národnú radu Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) a vládu Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“), zastúpenú Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo

spravodlivosti“), na vyjadrenie k návrhu a oznámenie, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo verejné ústne pojednávanie.

Predseda národnej rady listom č. PREDS-690/2011 z 13. februára 2012 k návrhu krajského súdu zaujal toto stanovisko:

„... Národná rada nie je účastníkom konania, pretože v konaní ide o preskúmanie vyhlášky, ktorú vydalo Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky na základe zákona. Z uvedeného dôvodu sa Národná rada k meritu veci nevyjadruje...“

Predseda národnej rady ako prílohu k tomuto vyjadreniu predložil ústavnému súdu návrh zákona o konkurze a reštrukturalizácii (tlač 835) vrátane dôvodovej správy a záznamu z rozpravy o návrhu zákona na schôdzi národnej rady.

Vláda, zastúpená ministerstvom spravodlivosti, vo svojom vyjadrení č. 26555/2011/150 z 28. decembra 2011 uviedla:

„Vláda Slovenskej republiky, zastúpená Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky navrhuje, aby Ústavný súd Slovenskej republiky v konaní o návrhu Krajského súdu v Košiciach vyniesol nasledovné uznesenie:

Konanie o návrhu na začatie konania sa zastavuje.

Vláda Slovenskej republiky, zastúpená Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky súhlasí, aby Ústavný súd Slovenskej republiky, v súlade s ust. § 30 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. upustil od ústneho pojednávania...

Ministerstvo spravodlivosti SR vypracovalo vyhlášku z 8. decembra 2011, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 665/2005 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Táto vyhláška bola dňa 23. decembra 2011 zverejnená v Zbierke zákonov pod č. 514/2011 Z. z, pričom účinnosť nadobudne dňa 1. januára 2012. V citovanej vyhláške sa okrem iného mení aj § 13 ods. 2.

Za výkon funkcie správcu má správca právo na odmenu. Podrobnosti o výške, druhu a spôsobe určenia odmeny správcu v konkurze ustanovuje všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydalo Ministerstvo spravodlivosti SR na základe splnomocnenia

obsiahnutého v zákone o konkurze a reštrukturalizácii. Zákon o konkurze a reštrukturalizácii upravuje iba právo na odmenu a základné pravidlá pre jej priznávanie.

§ 13 ods. 2 vyhlášky ustanovuje výpočtový základ odmeny správcu za výkon funkcie po konaní prvej schôdze veriteľov. § 23 ods. 2 vyhlášky ustanovuje odmenu správcu, ak bol konkurz zrušený pre nedostatok majetku po konaní prvej schôdze veriteľov, pričom odkazuje aj na § 13 vyhlášky.

Správca je povinný dodržiavať pri speňažovaní okrem iných zásad zásadu minimalizácie nákladov správy a speňažovania. Právna úprava pôsobila motivačne, keď znižovala výpočtový základ odmeny správcu o náklady konkurzu (pohľadávky proti podstate). Pohľadávkami proti podstate sú všetky náklady konkurzu, aj tie, ktorých výšku správca nevie ovplyvniť. Preto ostatná novela vyhlášky ustanovuje, že výťažok na účely určenia odmeny správcu sa znižuje iba o náklady speňaženia všeobecnej a oddelenej podstaty okrem nákladov, ktoré schválil príslušný orgán.

Dňa 1. januára 2011 nadobudne účinnosť zákon č. 348/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákon obsahuje novú úpravu pohľadávok proti podstate. Pre prípad, že výťažok zo speňaženej konkurznej podstaty nebude postačovať ani na úhradu všetkých pohľadávok proti podstate, upravuje sa poradie, v ktorom sa majú tieto pohľadávky proti podstate uspokojiť. Náklady speňaženia podstaty, rozvrhu a odmena správcu sú zaradené v tomto poradí na prvé miesto.

§ 23 vyhlášky upravuje odmenu správcu v prípade zrušenia konkurzu pre nedostatok majetku po konaní prvej schôdze veriteľov takým spôsobom, že priznáva správcovi paušálnu odmenu podľa § 12 a odmenu z výťažku podľa § 13 až 22; iná odmena správcovi nepatrí. Úpravou výpočtového základu v novele vyhlášky č. 665/2005 Z. z. a poradia pohľadávok proti podstate v zákone č. 348/2011 Z. z. sa dosiahlo, že nenastane situácia, keď by správcovi nevznikol nárok na odmenu po odpočítaní ostatných pohľadávok proti podstate, prípadne, že by sa niektoré pohľadávky proti podstate uspokojovali v skoršom poradí.

Odmena správcu je podľa zákona pohľadávkou proti úpadcovi. Aby bolo možné uhradiť náklady konania, predbežný správca pred vyhlásením konkurzu skúma existenciu majetku. Na úhradu nákladov konkurzu slúži aj preddavok zložený účastníkom konkurzného konania. Pre porovnanie s českou právnou úpravou v čase rozhodovania ústavného súdu

(navrhovateľom citované rozhodnutie českého ústavného súdu PL. ÚS 36/01), v zákona č. 94/1996 Sb., ktorým sa novelizoval zákon č. 328/1991 Sb., sa opustila vyhľadávacia zásada v konkurznom konaní pri zisťovaní majetku dlžníka pred vyhlásením konkurzu. Niektoré osoby, ktoré podávali návrh na vyhlásenie konkurzu, bolo možné tiež oslobodiť od povinnosti zaplatiť zálohu na náklady konkurzu. Toto ustanovenie umožňujúce oslobodenie od povinnosti platiť záloh na náklady konkurzu, český ústavný súd v citovanom náleze nakoniec zrušil.

Vykonávací predpis, ktorým je vyhláška č. 665/2005 Z. z., môže ustanoviť iba podrobnosti o výške, druhu a spôsobe určenia odmeny správcu v konkurze. Nemôže nad rámec zákona stanoviť zdroj, prípadne subjekt, ktorý by hradil odmenu správcu v prípade, ak je predĺžená konkurzná podstata...

Podľa ustanovenia čl. 125 ods. 1 písm. b) Ústavy Slovenskej republiky, Ústavný súd rozhoduje o súlade b) nariadení vlády, všeobecne záväzných právnych predpisov ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, a so zákonmi.

Podľa ustanovenia čl. 125 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzi právnymi predpismi uvedenými v odseku 1 je nesúlady, strácajú príslušné predpisy, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia účinnosť. Orgány, ktoré tieto právne predpisy vydali, sú povinné do šiestich mesiacov od vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu uviesť ich do súladu s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. b) a c), aj s inými zákonmi, a ak ide o predpisy uvedené v odseku i písm. d), aj s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov Štátnej správy. Ak tak neurobia, také predpisy, ich časti alebo ustanovenia strácajú platnosť po šiestich mesiacoch od vyhlásenia rozhodnutia.

Podľa ustanovenia § 41a ods. 4 zákona č. 38/1993 Z. z., ak preskúmané právne predpisy stratia platnosť pred vyhlásením nálezu Ústavného súdu, konanie sa zastaví.

V zmysle citovaných ustanovení právnych predpisov rozhoduje Ústavný súd Slovenskej republiky o nesúlade právneho predpisu nižšej právnej sily s právnym predpisom

vyššej právnej sily a s medzinárodnou zmluvou len v tom prípade, ak sú tieto právne predpisy platné a účinné. Ak preskúmané právne predpisy stratia platnosť pred vyhlásením nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky, konanie sa zastaví.

V súlade s vyššie uvedeným a vzhľadom na skutočnosť, že ustanovenie § 13 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 665/2005 Z. z. v navrhovateľom napadnutom znení stratí platnosť nadobudnutím účinnosti vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 514/2011 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 665/2005 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (dňom 1. januára 2012), je daný dôvod na zastavenie konania o súlade právnych predpisov vedeného na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. PL. ÚS 107/2011. “

Krajský súd, ako aj vláda, v zastúpení ministerkou spravodlivosti Slovenskej republiky, oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Vzhľadom na oznámenia účastníkov konania ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, keďže dospel k názoru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Podľa čl. 125 ods. 1 písm. b) ústavy rozhoduje ústavný súd o súlade nariadení vlády, všeobecne záväzných právnych predpisov ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy s ústavou, s ústavnými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas národná rada a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, a so zákonmi.

Takýto návrh podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) a čl. 144 ods. 2 ústavy môže (musí) podať okrem iného aj súd, ak sa domnieva, že všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prerokúvanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 ústavy alebo zákonu. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.

Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie o návrhu krajského súdu, ktorým sa domáha vyslovenia nesúlady § 23 ods. 2 a § 13 ods. 2 vyhlášky s § 43 ods. 1 a § 102 ods. 1 v spojení s § 87 ods. 5 zákona o konkurze a reštrukturalizácii a s čl. 18 ods. 1 ústavy a čl. 9 ods. 1 listiny.

Podľa čl. 18 ods. 1 ústavy nikoho nemožno poslať na nútené práce alebo služby.

Podľa čl. 9 ods. 1 listiny nikoho nemožno podrobiť núteným prácam alebo službám.

Podľa § 43 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii správca má za výkon funkcie do konania prvej schôdze veriteľov nárok na paušálnu odmenu, ktorej výšku určí súd na jeho návrh po konaní prvej schôdze veriteľov. Za výkon funkcie po konaní prvej schôdze veriteľov má správca nárok na odmenu určenú ako percento z výtťažku zo speňaženia majetku podliehajúceho konkurzu určeného na uspokojenie veriteľov prihlásených pohľadávok.

Podľa § 87 ods. 5 zákona o konkurze a reštrukturalizácii v znení účinnom do 31. decembra 2011 (v znení účinnom v čase podania návrhu) po vzniku pohľadávky proti podstate správca priradí pohľadávku proti podstate tej súpisovej zložke majetku, v súvislosti s ktorou pohľadávka proti podstate vznikla. Ak pohľadávka proti podstate vznikla v súvislosti s viacerými súpisovými zložkami majetku, správca pomerne rozpočíta pohľadávku proti podstate medzi dotknuté súpisové zložky majetku podľa ich vzájomnej hodnoty, pričom vychádza z hodnoty uvedenej v súpise; ak je už súpisová zložka majetku speňažená, správca vychádza z hodnoty ešte nerozvrhnutého výtťažku zo speňaženia. Ak nie je možné určiť, v súvislosti s ktorou súpisovou zložkou majetku pohľadávka proti podstate vznikla, správca rozpočíta pohľadávku proti podstate medzi všetky súpisové zložky majetku; ak však pohľadávka proti podstate vznikla v súvislosti s uplatňovaním odporovacieho práva, správca pomerne rozpočíta pohľadávku proti podstate medzi tie súpisové zložky majetku, ktoré tvoria tú podstatu, ktorá môže mať z uplatňovania odporovacieho práva prospech. Pohľadávky proti podstate priradené súpisovej zložke majetku vylúčenej zo súpisu správca rozpočíta novým spôsobom. O priradovaní a rozpočítavaní pohľadávok proti podstate správca vedie prehľadnú evidenciu tak, aby z nej bol nepochybný veriteľ, právny dôvod, čas vzniku a čas uspokojenia pohľadávky proti

podstate, ako aj jej priradenie súpisovej zložke majetku a dôvod tohto priradenia. Evidenciu pohľadávok proti podstate správca vedie osobitne pre všeobecnú podstatu a osobitne pre každú oddelenú podstatu.

Podľa § 102 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii súd rozhodne aj bez návrhu o zrušení konkurzu pre nedostatok majetku, ak zistí, že majetok úpadcu nepostačuje ani na úhradu pohľadávok proti podstate; v uznesení súd rozhodne aj o odmene a výdavkoch správcu, ktoré sa platia z majetku dlžníka, preddavku na úhradu odmeny a výdavkov predbežného správcu alebo preddavku na úhradu nákladov konkurzu.

Podľa § 204 písm. e) zákona o konkurze a reštrukturalizácii všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá ministerstvo, ustanoví podrobnosti o výške, druhu a spôsobe určenia odmeny správcu v konkurze.

Podľa § 206a ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii v znení zákona č. 348/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 348/2011 Z. z.“), konania začaté pred 1. januárom 2012 sa dokončia podľa doterajších predpisov, ak odsek 2 neustanovuje inak.

3.1 K rozhodovaniu o súlade § 13 ods. 2 vyhlášky s § 43 ods. 1 a § 102 ods. 1 v spojení s § 87 ods. 5 zákona o konkurze a reštrukturalizácii a s čl. 18 ods. 1 ústavy a čl. 9 ods. 1 listiny

Podľa § 13 ods. 2 vyhlášky v znení účinnom do 31. decembra 2011 výťažkom na účely určenia odmeny z výťažku sa rozumie suma peňažných prostriedkov v eurách priradená k dotknutej súpisovej zložke majetku ako výťažok zo speňaženia majetku podliehajúceho konkurzu podľa zásad ustanovených zákonom (§ 91 ods. 4 zákona) znížená o sumu priradených pohľadávok proti podstate.

Dňa 8. decembra 2011 bola s účinnosťou od 1. januára 2012 vydaná ministerstvom spravodlivosti vyhláška č. 514/2011 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 665/2005 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 514/2011 Z. z.“). Článkom I bodom 4 vyhlášky č. 514/2011 Z. z. boli slová „priradených pohľadávok proti podstate“ v § 13 ods. 2 vyhlášky nahradené slovami „nákladov speňaženia všeobecnej a oddelenej podstaty okrem nákladov, ktoré schválil príslušný orgán (§ 82 zákona)“. Vyhláška č. 514/2011 Z. z. nadobudla podľa jej článku II účinnosť 1. januára 2012.

Ustanovenie § 13 ods. 2 vyhlášky teda v znení vyhlášky č. 514/2011 Z. z. znie: „Výtťažkom na účely určenia odmeny z výtťažku sa rozumie suma peňažných prostriedkov v eurách priradená k dotknutej súpisovej zložke majetku ako výtťažok zo speňaženia majetku podliehajúceho konkurzu podľa zásad ustanovených zákonom (§ 91 ods. 4 zákona o konkurze a reštrukturalizácii) znížená o sumu nákladov speňaženia všeobecnej a oddelenej podstaty okrem nákladov, ktoré schválil príslušný orgán (§ 82 zákona o konkurze a reštrukturalizácii)“.

Podľa § 41a ods. 4 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak preskúmané právne predpisy stratia platnosť pred vyhlásením nálezu ústavného súdu, konanie sa zastaví.

Ústavný súd vo svojej predchádzajúcej judikatúre dôsledne zastával názor, že návrhom na začatie konania o súlade právnych predpisov alebo ich jednotlivých ustanovení sa vecne zaoberá iba za predpokladu, že právny predpis alebo jeho jednotlivé ustanovenia nestratili platnosť pred skončením konania pred ústavným súdom (PL. ÚS 18/02, PL. ÚS 41/03, PL. ÚS 43/03, PL. ÚS 23/08). V neskoršom období začal ústavný súd považovať uvedenú judikatúru za prekonanú, vychádzajúc zo znenia čl. 144 ods. 2 ústavy obsahujúceho návrhové oprávnenie všeobecného súdu podať návrh na začatie konania o súlade právneho predpisu týkajúceho sa ním prerokúvanej veci, ktoré podanie návrhu nepodmieňuje platnosťou napadnutého právneho predpisu. Zo zásady ústavne súladného

výkladu (čl. 152 ods. 4 ústavy) možno vyvodit' záver, že v prípadoch, ak má všeobecný súd prerokúvanú vec rozhodnúť podľa právneho predpisu, jeho časti alebo jednotlivého ustanovenia, ktorý/é už bol/o zrušený/é, ale je v dôsledku prechodných ustanovení tohto alebo iného právneho predpisu uplatniteľný/é pre rozhodnutie v konkrétnej veci, sa ustanovenie § 41a ods. 4 zákona o ústavnom súde o zastavení konania pred ústavným súdom, ktoré má len právnu silu zákona, nepoužije. Zastavenie konania v takýchto prípadoch by popieralo zmysel a účel konania o súlade právnych predpisov iniciovaného všeobecnými súdmi v súvislosti s ich rozhodovacou činnosťou podľa čl. 144 ods. 2 ústavy a bolo by aj v rozpore s koncepciou špecializovaného a koncentrovaného typu kontroly ústavnosti právnych predpisov, z ktorého vychádza ústava, a výrazom neprimeraného príklonu k formalistickému chápaniu ochrany ústavnosti (PL. US 1/2010).

Vzhľadom na zmenu znenia ustanovenia § 13 ods. 2 vyhlášky ústavný súd predovšetkým skúmal, či jeho pôvodne napadnuté znenie je stále uplatniteľné vo veci, v ktorej má krajský súd rozhodovať. Ústavný súd však zistil, že vyhláška č. 514/2011 Z. z. neobsahuje žiadne prechodné ustanovenia vzťahujúce sa na konania začaté do 1. januára 2012. Preto má v danej konkurznej veci krajský súd povinnosť pri rozhodovaní o odmene správcu konkurznej podstaty po 31. decembri 2011 použiť už iné znenie § 13 ods. 2 vyhlášky ako to, ktoré bolo predsedom senátu krajského súdu napadnuté. Vyhláška č. 514/2011 Z. z. pritom nezmenila text § 13 ods. 2 vyhlášky len v nepodstatnej časti, ale zásadným spôsobom modifikovala určenie odmeny správcu konkurznej podstaty po prvej schôdzi veriteľov.

V dôsledku straty platnosti napádaného znenia ustanovenia § 13 ods. 2 vyhlášky, ktoré už v danej veci nie je aplikovateľné, preto bolo na mieste vo vzťahu k tomuto ustanoveniu konanie zastaviť. Na tomto závere nič nemení ani skutočnosť, že súčasne s nadobudnutím účinnosti nového znenia § 13 ods. 2 vyhlášky (1. januára 2012) bol zákonom č. 348/2011 Z. z. podstatne zmenený aj § 87 ods. 5 zákona o konkurze a reštrukturalizácii, ktorý sa má vzhľadom na prechodné ustanovenie (§ 206a zákona o konkurze a reštrukturalizácii) použiť v krajskom súde prerokúvanej veci ešte v znení pred 1. januárom 2012. Predmetom tohto konania pred ústavným súdom totiž nie je ústavný prieskum súladu označeného ustanovenia zákona o konkurze a reštrukturalizácii

s niektorým z článkov ústavy či medzinárodnej zmluvy, s ktorou vyslovila národná rada súhlas, ale abstraktná kontrola ústavnosti § 13 ods. 2 vyhlášky v znení, ktoré v priebehu konania pred ústavným súdom stratilo platnosť a v krajskom súdom prerokúvanej veci už toho času nie je ani uplatniteľné. Ústavný súd preto konanie v časti, ktorou navrhovateľ namietal nesúlad § 13 ods. 2 vyhlášky s § 43 ods. 1 a § 102 ods. 1 v spojení s § 87 ods. 5 zákona o konkurze a reštrukturalizácii a s čl. 18 ods. 1 ústavy a čl. 9 ods. 1 listiny, zastavil.

3.2 K rozhodovaniu o súlade § 23 ods. 2 vyhlášky s § 43 ods. 1 a § 102 ods. 1 v spojení s § 87 ods. 5 zákona o konkurze a reštrukturalizácii a s čl. 18 ods. 1 ústavy a čl. 9 ods. 1 listiny

Podľa § 23 ods. 2 vyhlášky ak bol konkurz zrušený pre nedostatok majetku (§ 102 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii) po konaní prvej schôdze veriteľov, správcovi patrí paušálna odmena podľa § 12 a odmena z výťažku podľa § 13 až § 22, iná odmena správcovi nepatrí.

Vyhláškou č. 514/2011 Z. z. nebolo znenie § 23 ods. 2 vyhlášky počas konania ústavného súdu zmenené, a tak ostalo ústavnému súdu posúdiť jeho súladnosť s navrhovateľom označenými ustanoveniami zákona o konkurze a reštrukturalizácii, ústavy a listiny.

3.2.1 K súladu vyhlášky so zákonom o konkurze a reštrukturalizácii v zmysle a v rámci jeho splnomocňovacieho ustanovenia § 204

Podľa čl. 123 ústavy ministerstvá a iné orgány štátnej správy na základe zákonov a v ich medziach môžu vydávať všeobecne záväzné právne predpisy, ak sú na to splnomocnené zákonom. Tieto všeobecne záväzné právne predpisy sa vyhlasujú spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Uvádzaný článok ústavy je ústavným súdom vykladaný tak, že vláda ani ministerstvá a iné orgány štátnej správy nemôžu vydať všeobecne záväzný právny predpis upravujúci spoločenské vzťahy, ktoré národná rada neupravila zákonom. Všeobecne záväzným

právnym predpisom orgánu výkonnej moci nemožno upraviť spoločenský vzťah vo väčšom rozsahu, než ustanovuje zákon, ani spôsobom odporujúcim zákonu (PL. ÚS 7/96).

Právomoc orgánov uvedených v čl. 123 ústavy vylučuje, aby tieto mohli upraviť aj iné (nové) povinnosti než tie, ktoré už upravil zákon splnomocňujúci tieto orgány na vydanie všeobecne záväzného právneho predpisu. Tým však nie je vylúčené, aby tieto predpisy neupravovali také práva a povinnosti, ktoré napomáhajú realizácii (vykonaniu, uskutočneniu) tých práv a povinností, ktoré upravuje splnomocňovací zákon. Vykonávacie právne predpisy nesmú regulovať konkrétny právny vzťah nad rámec zákona. To ďalej znamená, že vykonávacím právnym predpisom nemožno subjektom právnych vzťahov ukladať také právne povinnosti, ktoré zákon neupravuje. Pri ich prípadnom uložení sa v právnom predpise musia zachovať základné práva a slobody (PL. ÚS 6/98).

Účelom konkurzu je dosiahnutie pre veriteľov čo najvyššej miery uspokojenia ich pohľadávok. Za výkon funkcie správcu má správca právo na odmenu, ako to vyplýva z § 43 ods. 1 a 2 zákona o konkurze a reštrukturalizácii. Zároveň zákon v § 43 ods. 2 zákona o konkurze a reštrukturalizácii upravuje aj pravidlá jej priznávania a v ustanovení § 204 písm. e) zákona o konkurze a reštrukturalizácii splnomocňuje ministerstvo spravodlivosti na vydanie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorý ustanoví podrobnosti o výške, druhu a spôsobe určenia odmeny správcu v konkurze.

Na ten účel vydalo ministerstvo spravodlivosti vyhlášku, ktorá v § 23 ods. 2 upravuje druhy odmeny správcu v prípade zrušenia konkurzu pre nedostatok majetku, čím dochádza ku konkretizácii § 102 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii, podľa ktorého súd v uznesení o zrušení konkurzu pre nedostatok majetku rozhoduje aj o odmene a výdavkoch správcu, ktoré sa platia z majetku dlžníka.

Vyhláška nemení právny vzťah upravený zákonom a neupravuje ani nový právny vzťah s novými prvkami. Napadnuté ustanovenie vyhlášky v skutočnosti napomáha realizácii práva na odmenu upraveného v § 43 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii, rozsah zmocnenia zákona o konkurze a reštrukturalizácii teda neprekračuje, a preto nie je z hľadiska medzí ustanovených § 204 písm. e) zákona o konkurze a reštrukturalizácii

v nesúlade s § 43 ods. 1 a § 102 v spojení s § 87 ods. 5 zákona o konkurze a reštrukturalizácii.

3.2.2 K namietanému nesúladu § 23 ods. 2 vyhlášky s § 43 ods. 1 a § 102 ods. 1 v spojení s § 87 ods. 5 zákona o konkurze a reštrukturalizácii

Podstata navrhovateľových námietok o nesúlade ním označených ustanovení vyhlášky s § 43 ods. 1 a § 102 ods. 1 v spojení s § 87 ods. 5 zákona o konkurze a reštrukturalizácii spočíva v spôsobe určenia sumy pre výpočet výťažku z majetku v prípadoch zrušenia konkurzu pre nedostatok majetku, v dôsledku čoho *„je správca súdom nútený vykonávať činnosť po uskutočnení prvej schôdze veriteľov bez nároku na odmenu...“*, t. j. *„správca vykonáva pre veriteľov a pre štát činnosti úplne zadarmo, pretože v prípade zrušenia konkurzu aj tak nedostane žiadnu odmenu“*. Navrhovateľ pritom argumentuje, že ustanovenia vyhlášky upravujúce spôsob určenia sumy peňažných prostriedkov pre správcu konkurznej podstaty (rozhodnej pre výpočet jeho odmeny prostredníctvom výťažku zo speňaženia majetku podliehajúceho konkurzu) v konkurzných konaniach zrušených pre nedostatok majetku spôsobujú, že správca v týchto prípadoch pracuje zadarmo. Podľa jeho názoru sa vyhláška v označených ustanoveniach „ocitla“ v rozpore so zákonom o konkurze a reštrukturalizácii, ktorý správcovi konkurznej podstaty priznáva odmenu prostredníctvom výťažku z majetku podliehajúceho konkurzu aj v prípadoch, keď bol zrušený pre nedostatok majetku.

Ako už bolo uvedené, zákon o konkurze a reštrukturalizácii v § 43 upravuje „dvojzložkovú“ odmenu správcu konkurznej podstaty (zložky ktorej sa uplatňujú rôznym spôsobom, v rôznom právnom režime) za výkon jeho funkcie, ako aj v rôznych etapách prebiehajúceho konkurzného konania. Zatiaľ čo paušálna odmena sa podľa zákona o konkurze a reštrukturalizácii uspokojuje prednostne pred inými pohľadávkami proti podstate, odmenu z výťažku zo speňaženia majetku zákonodarca zaradil medzi ďalšie pohľadávky proti podstate (§ 87 ods. 1 v znení účinnom do 31. decembra 2011), ale negarantuje jej prednostné uspokojenie na „úkor“ ostatných pohľadávok voči podstate (výživné pre maloleté deti, dane, poplatky, poistné, mzdy alebo platy zamestnancov úpadcu a i.).

Navrhovateľ však vo svojom návrhu dospel k výkladu, že v prípade konkurzných konaní zrušených pre nedostatok majetku má mať odmena správcu z výťažku zo speňaženého majetku prednosť (ako jedna z pohľadávok proti podstate) pred inými pohľadávkami proti podstate. Táto úvaha zodpovedá tvrdeniu navrhovateľa, že správca konkurznej podstaty má nárok na odmenu aj v prípade konkurzného konania zrušeného pre nedostatok majetku. Takýto výklad zákona o konkurze a reštrukturalizácii je však potrebné odmietnuť, pretože nezodpovedá dikcii zákona a ani úmyslu zákonodarcu. Jeho hlavný nedostatok spočíva v tom, že k režimu prednostného (prioritného) uspokojenia nároku na odmenu správcu konkurznej podstaty v konaniach zrušených pre nedostatok majetku dospieva navrhovateľ na základe výkladu citovaných ustanovení zákona, ktoré síce správcovi nárok na odmenu priznávajú, ale neustanovujú, že táto bude poskytnutá prednostne (prioritne) a na „úkor“ uspokojenia iných pohľadávok voči podstate.

V tejto súvislosti treba uviesť, že tam, kde zákonodarca považoval za potrebné zaviesť prioritný (prednostný) režim úhrady konkrétnej zložky odmeny správcu konkurznej podstaty, v zákone o konkurze a reštrukturalizácii to výslovne uviedol. Zavedenie prednostného režimu uspokojenia nároku správcu konkurznej podstaty na odmenu prostredníctvom speňaženia majetku tak síce môže byť predmetom budúcej právnej úpravy, ale nie účelového výkladu ustanovení zákona o konkurze a reštrukturalizácii v platnom znení. Pri navrhovateľom uvádzanom výklade by sa v praxi mohla vyskytnúť situácia, že v konkurznom konaní zrušenom pre nedostatok majetku by si správca konkurznej podstaty vyinkasoval svoju paušálnu časť odmeny, ako aj odmenu prostredníctvom výťažku z predaného majetku a k uspokojeniu žiadneho veriteľa by nedošlo.

Obsahom ustanovenia § 23 ods. 2 vyhlášky, ktorého súlad s označenými ustanoveniami zákona o konkurze a reštrukturalizácii ústavný súd v medziach daného návrhu posudzuje, je však len stanovenie druhov odmien, ktoré patria správcovi v prípade zrušenia konkurzu pre nedostatok majetku vrátane blanketového odkazu na iné ustanovenia vyhlášky, podľa ktorých majú byť tieto odmeny určované. Označené ustanovenie neupravuje ani prednostné uspokojenie odmeny z výťažku pred inými pohľadávkami proti podstate, čo by nebolo v súlade so zákonom o konkurze a reštrukturalizácii účinnom

do 31. decembra 2011, ani spôsob určenia odmeny z výťažku. S prihliadnutím na to, že právna argumentácia navrhovateľa sa týka predovšetkým vzťahu odmeny z výťažku k ostatným pohľadávkam proti podstate a v podstate nespochybňuje v § 23 ods. 2 vyhlášky ustanovené právo správcu na paušálnu odmenu a odmenu z výťažku a v komparácii so znením označených ustanovení zákona o konkurze a reštrukturalizácii nebolo možné dôjsť k záveru o obsahovom rozpore napadnutého § 23 ods. 2 vyhlášky s navrhovateľom označenými ustanoveniami zákona o konkurze a reštrukturalizácii, ústavný súd dospel k záveru o nedostatku dôvodov na vyslovenie navrhovateľom požadovaného nesúladu § 23 ods. 2 vyhlášky s § 43 ods. 1 a § 102 ods. 1 v spojení s § 87 ods. 5 zákona o konkurze a reštrukturalizácii.

3.2.3 K namietanému nesúladu § 23 ods. 2 vyhlášky s čl. 18 ods. 1 ústavy a čl. 9 ods. 1 listiny

Znenia čl. 18 ods. 1 ústavy a čl. 9 ods. 1 listiny sú takmer identické a v súlade s nimi: „Nikoho nemožno poslať na nútené práce alebo služby“ s výnimkami uvedenými v odseku 2 písm. a) až e) ústavy, resp. a) až d) listiny.

Na podporu tejto časti návrhu navrhovateľ uviedol, že právny režim odmien správcov konkurzných podstát upravený v napadnutých ustanoveniach vyhlášky je v rozpore s ústavným zákazom nútenej práce, keďže *„Činnosť správcu konkurznej podstaty v súlade so zákonom, na základe ktorej mu nevznikne žiadny nárok na odmenu má charakter nútenej práce, čo je v právnom štáte neakceptovateľné.“* Podľa názoru navrhovateľa je *„povinnosťou zákonodarcu, ak už poveril správcu vykonávaním určitej verejnej funkcie, zabezpečiť mu odmenu za výkon tejto činnosti ak bola vykonávaná v súlade s príslušnými právnymi predpismi“*. Na podporu svojho tvrdenia uvádza aj nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 36/01, v ktorom sa uvádza, že „... činnosť správcu konkurznej podstaty spadá pod ochranu pred nútenými prácami podľa čl. 9 ods. 1 Listiny základných práv slobôd“. Hoci ani ústava a ani listina neobsahujú záväznú definíciu termínov „nútené práce alebo služby“, ich spoločným znakom je, že upravujú jedno zo základných ľudských práv, ktoré tvorí aj predmet úpravy viacerých medzinárodných dohovorov o ľudských právach a základných slobodách. Konkrétne ide o čl. 4 ods. 2 Dohovoru o ochrane ľudských

práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) z roku 1950, ktorý uvádza, že „Od nikoho sa nebude požadovať, aby vykonával nútené alebo povinné práce“. Rovnaké znenie má aj čl. 5 Charty základných práv Európskej únie tvoriacich súčasť tzv. Lisabonskej zmluvy. Ďalšími medzinárodnými dohovormi sú dohovory Medzinárodnej organizácie práce (ďalej len „MOP“), a to Dohovor MOP č. 29 o nútenej alebo povinnej práci z r. 1930 a Dohovor MOP č. 105 o zrušení povinnej práce z r. 1957. V tejto súvislosti možno uviesť, že ústavný súd na margo takýchto prípadov už v r. 1993 uviedol, že: „prevažná väčšina základných práv alebo slobôd uvedených v druhej hlave Ústavy Slovenskej republiky predstavuje ústavnú transformáciu medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v oblasti medzinárodnoprávnej zmluvnej úpravy základných práv a slobôd“. V dôsledku toho «neexistuje žiadny právny alebo faktický dôvod, aby bol pre potreby konania o súlade právnych predpisov pred ústavným súdom poskytovaný „termínu...“ odlišný výklad, pokiaľ existujú platné medzinárodné zmluvy... a existuje medzinárodne uznávaný výklad termínu, ku ktorému je možné dospieť použitím výkladových pravidiel medzinárodného zmluvného práva» (PL. ÚS 5/93).

K výkladu termínov nútená alebo povinná práca preto možno dospieť použitím príslušných medzinárodných dohovorov v rámci a v zmysle ktorých sa vykladajú aj čl. 18 ods. 2 ústavy a čl. 9 ods. 1. listiny. Pokiaľ ide o dohovor, tento neprináša vlastnú definíciu termínov „nútená alebo povinná práca“.

Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) sa odvoláva na dohovory MOP. Takto sa Komisia pre ľudské práva v prípade Iversen z r. 1968 a ESLP v prípade Van Der Mussele z r. 1983 odvolali na Dohovor MOP č. 29 o nútenej alebo povinnej práci z r. 1930. Podľa jeho čl. 2 treba pod nimi rozumieť akúkoľvek prácu alebo službu, ktorá je od osoby vyžadovaná pod hrozbou akéhokoľvek potrestania a na výkon ktorej sa osoba neponúkla dobrovoľne. Nedobrovoľnosť (resp. výkon práce proti vôli osoby) používa ako kritérium pre nútenú alebo povinnú prácu aj ďalšia judikatúra štrasburského súdu, ktorá sa priamo neodvoláva na dohovory MOP. Základné prvky nútenej alebo povinnej práce sú podľa Komisie pre ľudské práva dané tým, že „Takúto prácu alebo službu musí pracovník vykonávať proti svojej vôli a príkaz na jej vykonávanie je nespravodlivý, prípadne spôsobujúci útrapy, alebo že samotný výkon práce alebo

služby spôsobuje pracovníkovi útrapy“ (sťažnosť č. 4653/70, X v. FRG, sťažnosť č. 8410/78, X v. FRG, sťažnosť č. 9322/81, X v. Holandsko a i.).

Prvým kritériom, ktoré tvorí súčasť nútenej alebo povinnej práce, je jej nedobrovoľný výkon, keď je osoba nútená prácu vykonávať proti svojej vôli. Druhým kritériom je, že príkaz na výkon takejto práce, ako aj práca samotná osobe spôsobuje rôzne útrapy. Použitie tohto kritéria však nie je namieste, pokiaľ práca alebo služba nevybočuje z normálneho rámca pracovnej činnosti alebo služby.

Samostatným kritériom, podľa ktorého by bolo možné určité práce alebo služby hodnotiť ako nútené alebo povinné, však nie je odmena (resp. nedostatok odmeny) za vykonávanú prácu, hoci vo viacerých prípadoch právnikov, advokátov alebo notárov, ktorí boli nútení vykonávať prácu ex offio buď zadarmo alebo za nízke sumy, uvádzali aj tento dôvod (sťažnosť č. 4653/70, X v. FRG – nemecký právnik, sťažnosti č. 4897/71 a č. 5219/71 – rakúski právnici, sťažnosť č. 8410/78 X v. FRG – nemecký verejný notár a iné). Napriek tomu, že štrasburské orgány ich situáciu v daných prípadoch vyhodnotili ako „neuspokojivú“, nerozhodli (vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadov), že porušuje čl. 4 dohovoru. Berúc do úvahy tieto skutočnosti preto ústavný súd skúmal, či skutočnosti uvádzané navrhovateľom možno kvalifikovať ako nútenú alebo povinnú prácu správcu konkurznej podstaty v prípadoch konkurzov zrušených pre nedostatok majetku, v ktorých by dochádzalo k bezodplatnému výkonu jeho funkcie.

Prvým kritériom, ktoré rozhoduje o charaktere práce a/alebo služby ako nútenej alebo povinnej, je ich nedobrovoľná povaha, keďže jej výkon sa od pracovníka vynucuje napríklad pod hrozbou sankcie (čl. 2 Dohovoru MOP č. 29 o nútenej alebo povinnej práci). Navrhovateľ tento aspekt nútenej práce vo svojom návrhu žiadnym spôsobom neodôvodňuje vo vzťahu k výkonu funkcie správcu konkurznej podstaty a iba na jednom mieste stručne uvádza: *„Ak už konkurz za týchto okolností (napriek nedostatku majetku dlžníka), ktorý sa ukáže až dodatočne... vyhlásený bol, správca je nútený súdom vykonávať činnosť po uskutočnení prvej schôdze veriteľov bez nároku na odmenu.“* Ku kritériu nútenej povahy práce správcu konkurznej podstaty možno uviesť, že záujemcovia sa pre ňu rozhodujú dobrovoľne a na základe vlastnej žiadosti. Zákon č. 8/2005 Z. z. o správcoch

a o zmene a doplnení niektorých zákonov vo svojom § 24 ods. 1 uvádza, že „Zápis do zoznamu správcov vykonáva ministerstvo na základe písomnej žiadosti osoby, ktorej sa zápis do zoznamu týka“, a „Ak žiadateľ splňa predpoklady na zápis do zoznamu správcov, ministerstvo do 30 dní od doručenia úplnej žiadosti zapíše žiadateľa do zoznamu správcov...“ (odsek 5). Vo svojej činnosti sa správcovia spravujú platnými právnymi predpismi, v dôsledku čoho sú si dopredu vedomí, že v prípadoch zrušenia konkurzov pre nedostatok majetku môže nastať situácia, že za výkon svojej funkcie nedostanú odmenu. Táto skutočnosť však „dodatočne“ (ex post) nerobí z výkonu funkcie správcu konkurznej podstaty nútenú alebo povinnú prácu v zmysle ústavy a ani listiny.

Podľa platnej právnej úpravy nemožno charakterizovať výkon funkcie správcu konkurznej podstaty v prípadoch konkurzných konaní zrušených pre nedostatok majetku ani ako nespravodlivý alebo spôsobujúci útrapy, keďže jeho činnosť tvorí normálnu (prirodzenú) súčasť bežnej agendy správcov konkurzných podstatí vyplývajúcej z ich výlučnej právomoci na poskytovanie právnych služieb takéhoto druhu.

Vychádzajúc z dosiaľ uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že ani prípadný bezodplatný výkon funkcie správcu konkurznej podstaty, ku ktorému dochádza v konkurzných konaniach zrušených pre nedostatok majetku, nenapĺňa kritériá rozhodujúce pre posúdenie práce alebo služby ako nútenej alebo povinnej podľa čl. 18 ods. 1 ústavy a čl. 9 ods. 1 listiny, preto nebolo možné dôjsť k záveru, že napadnuté ustanovenie § 23 ods. 2 vyhlášky je v rozpore s čl. 18 ods. 1 ústavy a čl. 9 ods. 1 listiny.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd návrhu v časti namietaného nesúladu § 23 ods. 2 vyhlášky s § 43 ods. 1 a § 102 ods. 1 v spojení s § 87 ods. 5 zákona o konkurze a reštrukturalizácii a s čl. 18 ods. 1 ústavy a čl. 9 ods. 1 listiny nevyhovet.

P o u č e n i e: Proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. októbra 2014